

Роль поліхудожньої освіти у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців образотворчого та декоративного мистецтва

Анотація. У статті обґрунтовано значення поліхудожнього підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців образотворчого та декоративного мистецтва у контексті інтеграції України в європейський освітній простір. Поліхудожню освіту розглянуто як процес, що об'єднує дисципліни культурологічного та естетико-мистецтвознавчого циклів і забезпечує всебічну професійну та культурологічну підготовку фахівців. Розглянуто ключові функції поліхудожньої освіти: суспільно-перетворювальна, пізнавально-евристична, комунікативна, художньо-концептуальна, творча, сугестивно-гедоністична та естетично-виховна, які сприяють розвитку поліфонічного мислення та здатності до самовираження.

Ключові слова: європейський освітній простір, поліхудожня освіта, образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, професійна компетентність.

Annotation. The article substantiates the importance of a polyartistic approach in the professional training of future specialists in fine and decorative arts in the context of Ukraine's integration into the European educational space. Polyart education is considered as a process that combines the disciplines of cultural and aesthetic-art studies cycles and provides comprehensive professional and cultural training of specialists. The key functions of polyartistic education are considered: social-transformative, cognitive-heuristic, communicative, artistic-conceptual, creative, suggestive-hedonistic and aesthetic-educational, which contribute to the development of polyphonic thinking and the ability to express yourself.

Keywords: European educational space, multi-art education, fine art, decorative art, professional competence.

В умовах інтеграції України в європейський освітній простір дедалі важливішою стає підготовка фахівців високого рівня, які володіють професійними, культурологічними та мистецькими знаннями. Особливої «актуальності набуває професійна підготовка майбутніх фахівців галузі художньо-педагогічної освіти, зокрема бакалаврів образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації; художників декоративного мистецтва; викладачів мистецької школи, які передусім поєднують в собі риси педагога й художника, філософа й психолога, культуролога й мистецтвознавця» [4, с. 60]. Такі фахівці мають виховувати в здобувачів освіти відчуття прекрасного та здатність до естетичної самореалізації через мистецькі образи.

Сучасний підхід до професійної підготовки вимагає розширення змісту навчання та застосування поліхудожнього підходу, що передбачає інтеграцію різних видів мистецтва. Поліхудожня освіта сприяє формуванню компетенцій, важливих для гармонійного поєднання знань з різних мистецьких галузей, які допоможуть майбутнім фахівцям створювати інтегровані художні проєкти, сприятимуть формуванню поліфонічного мислення та здатності виражати себе в різних художніх формах – через звук, колір, рух, ритм та інші засоби.

Професійна компетентність бакалаврів у галузі образотворчого та декоративного мистецтва має ґрунтуватися на поліхудожньому підході, який передбачає розуміння різних видів мистецтва та використання інтегрованих методів навчання. Ми визначаємо «поліхудожню освіту як комплексний взаємозв'язок мистецтв у процесі спеціальної освіти та виховання здобувачів, який можливий за умов інтеграції предметів культурологічного та естетико-мистецтвознавчого циклу. Це не заміна традиційних академічних занять з мистецтва, а створення нових умов їх організації в інтегративному просторі» [3, с. 297].

Отже, зміст поліхудожньої освіти об'єднує дисципліни культурологічного та естетико-мистецтвознавчого циклів з метою створення інтегративного простору для розвитку

особистості та формування широкого світогляду у майбутніх фахівців.

Дисципліни культурологічного та естетико-мистецтвознавчого циклів є ключовими складовими поліхудожньої освіти, забезпечуючи ґрунтовну підготовку здобувачів освіти в галузі мистецтва через комплексний підхід до пізнання культурних і мистецьких явищ. Вони відіграють важливу роль у формуванні цілісної особистості фахівця в галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації та художньо-педагогічної діяльності.

Дисципліни культурологічного циклу покликані сформувати у здобувачів освіти методологічні засади для осмислення культури як цілісного феномену, що розвиває цінності людини та її думку. Це здійснюється через вивчення культурології як основного методу аналізу культурних явищ і естетичних процесів, що складають основу гуманітарно-культурологічної освіти.

До основних компонентів культурологічного циклу належать:

- культурологія як наука, що створює підґрунтя для розуміння здобувачами освіти основ естетико-мистецтвознавчих дисциплін, дає змогу їм вивчати мистецтво в контексті культурних процесів, впливає на світогляд і формування цінностей у суспільстві;
- історія культури формує знання про розвиток мистецьких традицій, вплив культурних процесів на формування образотворчих стилів і тенденцій, а також про роль культури в розвитку суспільства;
- філософія культури забезпечує розуміння глибинних аспектів культурних явищ, розкриває зв'язки між мистецтвом, наукою та філософією, сприяє формуванню критичного мислення.

Дисципліни культурологічного циклу сприяють осмисленню мистецтва як елемента культури, розвитку здатності до культурного діалогу, пізнанню світових культур, національних і регіональних особливостей.

Дисципліни естетико-мистецтвознавчого циклу зосереджуються на формуванні знань і навичок з аналізу, інтерпретації та розуміння мистецьких творів, розкривають принципи побудови художніх образів, символів і знакових систем.

Основні компоненти естетико-мистецтвознавчого циклу:

- історія та теорія образотворчого мистецтва формує уявлення про еволюцію стилів, техніки та жанри мистецтва, дає змогу здобувачам освіти досліджувати основи композиції, колористики, перспективи та інші естетичні принципи;
- історія та теорія декоративного мистецтва акцентує увагу на особливостях декоративно-ужиткового мистецтва, його місці та ролі в культурі, конкретних матеріалах, техніках і художніх практиках;
- психологія художньої творчості розкриває психологічні аспекти творчості, досліджує психологічні механізми сприйняття мистецтва, творчої інтуїції, емоцій та фантазії;
- дослідження та аналіз творів мистецтва розвиває практичні навички дослідження та аналізу творів мистецтва, вміння бачити й інтерпретувати художні образи, символи, техніку та стилі.

Завдяки дисциплінам естетико-мистецтвознавчого циклу здобувачі освіти розвивають здатність до поліхудожнього аналізу, розуміння специфіки різних видів мистецтв і технік, здобувають навички щодо всебічного осмислення художніх явищ та їх інтеграції у викладацьку діяльність.

Інтеграція дисциплін естетико-мистецтвознавчого та культурологічного циклів створює багаторівневу освітню основу, спрямовану на формування фахівців з розширеним світоглядом, здатних до аналітичного та поліхудожнього мислення. Це дозволяє майбутнім фахівцям інтегрувати різні види мистецтв у свою діяльність, сприяти розвитку творчого підходу до освітнього процесу та зміцнювати гуманітарний сегмент їхніх знань.

Поліхудожня освіта забезпечує системне впровадження різних видів мистецтва в

освітній процес, здійснюючи багатогранний вплив на особистість здобувача освіти. Важливими структурними компонентами поліхудожньої освіти є функції: суспільно-перетворювальна, пізнавально-евристична, комунікативна, художньо-концептуальна, творча, а також сугестивно-гедоністична та естетично-виховна. Основні функції поліхудожньої освіти реалізують ключові завдання розвитку особистості в контексті культури та мистецтва.

Суспільно-перетворювальна функція визначає здатність мистецтва впливати на світогляд і соціальну цінність особистості, сприяючи формуванню громадянської свідомості, соціальної активності та бажання позитивно змінювати суспільство. Поліхудожня освіта спрямована на розвиток особистості, що усвідомлює свою роль у суспільстві та здатна через мистецтво впливати на соціальні процеси. Вона також формує такі риси, як толерантність, моральні цінності, критичне мислення, готовність діяти на благо суспільства. Ця функція передбачає «цілісно орієнтовану діяльність, спрямовану на соціокультурне перетворення суспільства за законами краси, на естетизацію довкілля» [3, с. 298].

Пізнавально-евристична функція орієнтована на розвиток інтересу до мистецтва, стимулювання творчого мислення та бажання пізнати нове через мистецтво. Поліхудожня освіта допоможе навчити здобувачів освіти осмислювати ідеї та світоглядні концепції, закладені в різних видах мистецтва. Вона сприяє розвитку вміння інтерпретувати, ставити питання та знаходити відповіді, розкриваючи глибину змісту, закладеного в художніх творах. Це також сприяє формуванню дослідницького підходу і творчого сприйняття світу.

Комунікативна функція поліхудожньої освіти відображається у розвитку вмінь міжособистісного та культурного спілкування через засоби мистецтва. Художні твори виступають «мовою» для діалогу між широкими культурами, націями та поколіннями. Поліхудожня освіта сприяє формуванню комунікативних компетенцій, розвитку міжкультурної інтеграції, розвитку здатності до співпереживання, активного слухання та висловлення думок. Вона створює можливості для соціальної взаємодії та культурного діалогу.

Художньо-концептуальна функція спрямована на розвиток здатності створювати й розуміти художні образи, концепції, а також поглиблене осмислення мистецтва як форми пізнання світу. Поліхудожня освіта формує концептуальне мислення, допомагаючи здобувачам освіти розуміти і створювати нові естетичні форми, символи та ідеї. Вона дає можливість висловлювати складні думки через засоби мистецтва, що сприяє особистісному розвитку та глибокому емоційному сприйняттю світу. У контексті художньо-концептуальної функції «поліхудожня освіта під час засвоєння мистецтвознавчо-культурологічних дисциплін постає як художня картина світу» [3, с. 298].

Творча функція є однією з основних у поліхудожній освіті. Вона розвиває здатність до самовираження, індивідуальної креативності та особистісної реалізації. Творчість у поліхудожньому контексті спрямована на розвиток власного стилю, експериментування, вдосконалення художніх навичок, що дозволяє розширити межі традиційних підходів у мистецтві. Поліхудожня освіта стимулює уяву, інтуїцію, розвиває навички вирішення нестандартних завдань, формує гнучкість і відкритість мислення.

Сугестивно-гедоністична функція відображає здатність мистецтва впливати на емоційний стан людини, сприяти естетичному задоволенню, пробуджувати натхнення та розслаблення. Поліхудожня освіта сприяє формуванню естетичної насолоди від сприйняття прекрасного, стимулює емоційну відкритість, сприяє позитивному ставленню до світу. Через мистецтво здобувачі освіти навчаються усвідомлено сприймати емоційно насичені твори, що викликають різні стани.

Естетично-виховна функція спрямована на розвиток естетичного смаку, моральних ідей та високих культурних цінностей. Поліхудожня освіта формує здатність розрізняти

естетичні якості, критично оцінювати твори мистецтва, розвивати почуття гармонії і пропорцій. Вона сприяє вихованню почуття прекрасного, стимулює бажання прагнути до гармонії та краси як у творчості, так і в повсякденному житті. Завдяки естетично-виховній функції формується глибоке розуміння впливу мистецтва на розвиток особистості, що сприяє виховуванню культурних, естетично розвинених громадян.

Вищезазначені функції поліхудожньої освіти забезпечують її комплексний вплив на формування багатогранної особистості, яка здатна творчо осмислювати реальність, інтегруватися в культурне середовище та активно брати участь у своєму розвитку. Поліхудожня освіта відіграє вирішальну роль у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців образотворчого та декоративного мистецтва, інтегруючи різні види мистецтв у єдину систему освітнього процесу. Завдяки цьому підходу здобувачі освіти набувають здатності до багатогранного осмислення культурних і мистецьких явищ, що є важливим для сучасного фахівця, здатного діяти в умовах міжкультурного діалогу та розвивати естетичний світогляд. Поліхудожня освіта розвиває не лише технічні навички, а й інтелектуальні та моральні якості, формуючи у здобувачів освіти здатність до критичного мислення, креативного підходу та самовираження в різних художніх формах, що є важливим у контексті інтеграції в європейський освітній простір.

Список використаних джерел:

1. Зузяк Т., Марущак О., Стешин Є. Інтеграційний підхід до навчання учнів ПТНЗ художньої обробки металу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань, 2019. Вип. 2. С. 46-53.
2. Кміт Я.М. Інтеграція та диференціація як об'єкти загальнонаукового і дидактичного аналізу. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 1999. № 1. С. 35-40.
3. Марущак О.В., Катеринич В.В., Мальована К.В., Членова Р.О., Шпак В.В. Формування у майбутніх бакалаврів образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації професійної компетентності на основі поліхудожності. *Progressive research in the modern world. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference*. VoScience Publisher. Boston, USA. 2023. Pp. 295-304.
4. Марущак О.В., Поплінська Т.О., Лебідь С.О., Мудрак Н.В. Теоретико-методологічні основи поліхудожньої освіти бакалаврів образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації. *Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference: Scientific knowledge, aesthetic creativity and social practices*. Athens, Greece, 23-24 January. 2023. Pp. 60-64.
5. Осьмак Т. Формування поліхудожньої компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Молодь і ринок*. № 7 (126). 2015. С. 88-91.